

ZAKON O RATIFIKACIJI MEĐUNARODNOG PAKTA O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA

(„Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori“, broj 7/71)

Generalna skupština UN, 16. decembra 1966. godine

**"MEĐUNARODNI PAKT O EKONOMSKIM,
SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA**

Države članice ovog pakta

smatrajući da, prema principima izraženim u Povelji Ujedinjenih nacija, priznanje dostojanstva koje je bitno za sve članove ljudske porodice i njihovih jednakih i neotuđivih prava predstavlja osnovu slobode, pravde i mira u svetu,

uviđajući da ova prava proizilaze iz dostojanstva neodvojivog od čovekove ličnosti,

uviđajući da se, prema Opštoj deklaraciji o pravima čoveka, ideal slobodnog ljudskog bića, oslobođenog straha i bede, može postići samo ako se stvore uslovi koji omogućavaju svakome da uživa svoja ekonomska, socijalna i kulturna prava i svoja građanska i politička prava,

smatrajući da Povelja Ujedinjenih nacija nameće državama obavezu da unapređuju opšte i stvarno poštovanje čovekovih prava i sloboda,

vodeći računa o činjenici da pojedinac ima dužnost prema drugome i prema zajednici kojoj pripada i da je dužan da se zalaže za unapređenje i poštovanje prava priznatih ovim paktom,

dogovorile su se o sledećim članovima:

PRVI DEO

Član 1.

1. Svi narodi imaju pravo na samoopredeljenje. Na osnovu ovog prava, oni slobodno određuju svoj politički status i slobodno obezbeđuju svoj ekonomski, socijalni i kulturni razvoj.
2. Da bi postigli svoje ciljeve, svi narodi mogu slobodno da raspolažu svojim bogatstvima i svojim prirodnim izvorima, bez štete po obaveze koje proističu iz međunarodne privredne saradnje, zasnovane na principu uzajamnog interesa i međunarodnog prava. Jedan narod ne može ni u kom slučaju da bude lišen svojih vlastitih sredstava za život.

3. Države članice ovog pakta, uključujući tu i one države koje su odgovorne za upravljanje nesamostalnim teritorijama i teritorijama pod starateljstvom, dužne su da pomažu ostvarenje prava naroda na samoopredeljenje i da poštuju ovo pravo shodno odredbama Povelje Ujedinjenih nacija.

DRUGI DEO

Član 2.

1. Svaka država članica ovog pakta obavezuje se da i pojedinačno i putem međunarodne pomoći i saradnje, naročito na ekonomskom i tehničkom polju, a koristeći u najvećoj mogućoj meri svoje raspoložive izvore preduzima korake kako bi se postepeno postiglo puno ostvarenje prava priznatih u ovom paktu svim odgovarajućim sredstvima, posebno uključujući donošenje zakonodavnih mera.

2. Države članice ovog pakta se obavezuju da garantuju da će sva prava koja su u njemu formulisana biti ostvarivana bez ikakve diskriminacije zasnovane na rasi, boji, polu, jeziku, veri, političkom mišljenju ili kakvom drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom poreklu, imovinskom stanju, rođenju ili kakvoj drugoj okolnosti.

3. Vodeći na odgovarajući način računa o pravima čoveka i svojoj nacionalnoj privredi, zemlje u razvoju mogu da odrede u kojoj će meri garantovati licima koja nisu njeni državljani ekonomska prava priznata ovim paktom.

Član 3.

Države članice ovog pakta obavezuju se da obezbede jednako pravo muškarcima i ženama da uživaju sva ekonomska, socijalna i kulturna prava koja su nabrojana u ovom paktu.

Član 4.

Države članice ovog pakta priznaju da, u pogledu uživanja prava koje država obezbeđuje prema ovom paktu, država može da ograniči ta prava samo zakonom i to u onoj meri koja je u saglasnosti sa prirodom ovih prava i isključivo u cilju unapređenja opšteg blagostanja u demokratskom društvu.

Član 5.

1. Nijedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti kao da sadrži bilo kakvo pravo za neku državu, grupaciju ili pojedinca da obavlja neku delatnost ili da vrše neki akt u cilju rušenja prava ili slobode priznate ovim paktom ili da zavode veća ograničenja od onih predviđenih ovim paktom.

2. Ne priznaje se nikakvo ograničenje ili odstupanje od osnovnih prava čoveka koja su priznata ili važe u svakoj zemlji prema zakonima, konvencijama, propisima ili običajima, pod izgovorom da ih ovaj pakt ne priznaje ili ih priznaje u manjoj meri.

TREĆI DEO

Član 6.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo na rad, koje obuhvata pravo koje ima svako lice na mogućnost zarađivanja kroz slobodno izabran ili prihvaćen rad, i preduzimaju odgovarajuće mere za očuvanje ovog prava.

2. Među mere koje svaka država članica ovog pakta treba da preduzme u cilju punog ostvarenja ovog prava spadaju programi tehničke i stručne orijentacije i obuke, politika i metodi za postizanje stalnog ekonomskog, socijalnog i kulturnog razvoja i pune proizvodne zaposlenosti u uslovima koji čoveku garantuju uživanje osnovnih političkih i ekonomskih sloboda.

Član 7.

Države članice ovog pakta priznaju pravo koje ima svako lice da se koristi pravičnim i povoljnim uslovima za rad koji naročito obezbeđuju:

a) nagradu koja minimalno obezbeđuje svim radnicima:

i) pravičnu zaradu i jednaku nagradu za rad i iste vrednosti bez ikakve razlike; posebno, žene moraju da imaju garanciju da uslovi njihovog rada nisu gori od uslova koje koriste muškarci i primaju istu nagradu kao oni za isti rad;

ii) pristojan život za njih i njihovu porodicu shodno odredbama ovog pakta;

b) higijensko-tehničku zaštitu na radu;

c) istu mogućnost za sve da napreduju u svom radu u višu odgovarajuću kategoriju, vodeći računa jedino o navršenim godinama službe i o sposobnostima;

d) odmor, razonodu, razumno ograničenje radnog vremena i povremena plaćena odsustva, kao i naknadu za praznične dane.

Član 8.

1. Države članice ovog pakta obavezuju se da obezbede:

a) pravo koje ima svako lice da sa drugima osniva sindikate i da se učlani u sindikat po svom izboru, uz jedini uslov da pravila budu utvrđena od strane zainteresovane organizacije, u cilju unapređenja i zaštite ekonomskih i socijalnih interesa. Ostvarivanje ovog prava može biti predmet jedino ograničenja predviđenih zakonom i koja predstavljaju potrebne mere u demokratskom društvu, u interesu nacionalne bezbednosti ili javnog poretka, ili zaštite prava i sloboda drugoga;

b) pravo koje imaju sindikati da stvaraju udruženja i nacionalne saveze i pravo koje ovi imaju na stvaranje međunarodnih sindikalnih organizacija ili na učlanjivanje u njih;

c) pravo koje imaju sindikati da slobodno obavljaju svoju delatnost, bez drugog ograničenja osim onog koje predviđa zakon, a koje predstavlja potrebnu meru u demokratskom društvu, u interesu nacionalne bezbednosti ili javnog poretka, ili radi zaštite prava i sloboda drugoga;

d) pravo na štrajk, koje se ostvaruje prema zakonima svake zemlje.

2. Ovaj član ne sprečava da se vršenje ovih prava od strane članova oružanih snaga, policije ili državne uprave, podvrgne zakonskim ograničenjima.

3. Nijedna odredba ovog člana ne dopušta državama članicama Konvencije Međunarodne organizacije rada od 1948. godine o sindikalnoj slobodi i zaštiti sindikalnog prava da donosi zakonske mere koje bi narušavale ili da primenjuju zakon na način koji bi narušavao garancije predviđene navedenom konvencijom.

Član 9.

Države članice ovog pakta priznaju pravo svakom licu na socijalno obezbeđenje, uključujući tu socijalno osiguranje.

Član 10.

Države članice ovog pakta priznaju da:

1. Treba da bude pružena što šira zaštita i pomoć porodici koja je prirodni i osnovni sastavni deo društva, posebno za njeno obrazovanje i za ono vreme za koje ona snosi odgovornost za izdržavanje i vaspitanje dece o kojima se brine. Na sklapanje braka budući supružnici moraju slobodno pristati.

2. Treba da bude pružena posebna zaštita majkama za razumno vreme pre i posle rođenja dece. Zaposlene majke treba da uživaju, za vreme ovog perioda, plaćeno odsustvo ili odsustvo uz odgovarajuća davanja iz socijalnog osiguranja.

3. Treba preduzeti posebne mere zaštite i pomoći u korist dece i mladih, bez ikakve diskriminacije iz rodbinskih ili drugih razloga. Deca i omladina moraju da budu zaštićeni od ekonomske i socijalne

eksploatacije. Zakonom treba da se zabrani zapošljavanje na poslovima koji su takve prirode da mogu da izlože opasnosti njihov moral ili njihovo zdravlje, da dovedu u opasnost njihov život ili da naškode njihovom normalnom razvoju. Države treba isto tako da utvrde granice starosti ispod kojih je plaćeni rad dečije radne snage zakonom zabranjen i kažnjiv.

Član 11.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo svakom licu na životni standard dovoljan za njega samog i njegovu porodicu, ubrajajući tu i dovoljnu hranu, odeću i smeštaj, kao i stalno poboljšanje njegovih uslova života. Države članice će preduzeti odgovarajuće mere radi obezbeđenja ostvarenja ovog prava i u tom cilju one priznaju bitni značaj slobodno izabrane međunarodne saradnje.

2. Države članice ovog pakta, priznajući osnovno pravo koje ima svako lice na zaštitu od gladi, doneće pojedinačno ili kroz međunarodnu saradnju, potrebne mere uključujući tu i konkretne programe:

a) za poboljšanje metoda proizvodnje, očuvanja i podele prehrambenih proizvoda kroz puno korišćenje tehničkih i naučnih znanja, kroz širenje vaspitnih principa o ishrani, razvitak ili reformu agrarnih sistema tako da obezbede što je moguće bolje osposobljavanje i korišćenje prirodnih bogatstava;

b) za obezbeđenje pravične raspodele svetskih prehrambenih bogatstava u odnosu na potrebe, vodeći računa o problemima koji se postavljaju kako u zemljama uvoznicama tako i u zemljama izvoznicama prehrambenih proizvoda.

Član 12.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo koje ima svako lice na najbolje psihičko i mentalno zdravlje koje može da postigne.

2. Mere koje će države članice ovog pakta preduzeti u cilju obezbeđenja punog ostvarenja ovog prava treba da obuhvate mere potrebne radi obezbeđenja:

a) smanjenja broja mrtvorodne dece i smrtnosti dece, kao i zdrav razvitak deteta;

b) poboljšanja svih vidova higijene sredine i industrijske higijene;

c) profilaksije i lečenja epidemičkih, endemičkih, profesionalnih i drugih oboljenja, kao i borbu protiv ovih bolesti;

d) stvaranja uslova za obezbeđenje svima lekarskih usluga i pomoći u slučaju bolesti.

Član 13.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom licu pravo na obrazovanje. One se slažu da obrazovanje treba da ima za cilj pun razvoj ljudske ličnosti i dostojanstva i da pojača poštovanje prava čoveka i osnovnih sloboda. One su saglasne osim toga da obrazovanje treba da omogući svakom licu da igra korisnu ulogu u slobodnom društvu, da potpomaže razumevanje, toleranciju i prijateljstvo između svih naroda i svih rasnih, etničkih ili verskih grupa i da podstiče razvoj delatnosti Ujedinjenih nacija na očuvanju mira.
2. Države članice ovog pakta priznaju da u cilju obezbeđenja punog korišćenja ovog prava:
 - a) osnovno školovanje mora da bude obavezno i svima dostupno besplatno;
 - b) srednje školovanje, u svojim raznim vidovima uključujući tu i srednje tehničko i stručno školovanje, treba da bude opšte i dostupno svima kroz odgovarajuće mere, a naročito kroz postupno uvođenje besplatnog školovanja;
 - c) više školovanje treba da bude dostupno svima podjednako, zavisno od sposobnosti svakoga, kroz odgovarajuća sredstva, a naročito kroz postupno uvođenje besplatnog školovanja;
 - d) osnovno obrazovanje treba da bude podsticano ili pojačano što je moguće više, za lica koja nisu dobila osnovno obrazovanje ili koja ga nisu dobila u potpunosti;
 - e) treba aktivno raditi na razvoju školske mreže na svim stupnjevima, uspostaviti adekvatan sistem stipendija i stalno poboljšavati materijalne uslove nastavnog osoblja.
3. Države članice ovog pakta se obavezuju da poštuju slobodu roditelja i, u datom slučaju, zakonskih staratelja, da izaberu za svoju decu i druge ustanove koje mogu da se propišu ili da se usvoje od strane države po pitanju školovanja i da obezbede versko i moralno vaspitanje svoje dece prema svojim sopstvenim ubeđenjima.
4. Nikakva se odredba iz ovog člana ne može tumačiti kao da narušava slobodu pojedinca i pravnih lica da osnivaju i upravljaju školama pod uslovom da principi izneti u tački 1. ovog člana budu poštovani i da obrazovanje koje pružaju ove škole bude u skladu sa minimalnim normama koje može da propiše država.

Član 14.

Svaka država članica ovog pakta koja, u trenutku kada postaje članica, nije još mogla da obezbedi u svojoj metropoli ili na teritorijama pod svojom upravom, obaveznu i besplatnu osnovnu nastavu obavezuje se da izradi i donese u roku od dve godine iscrpan plan mera potrebnih za postupno ostvarenje, u razumnom broju godina koje utvrdi taj plan, punu primenu principa obaveznog besplatnog osnovnog školovanja za sve.

Član 15.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom prava:
 - a) da učestvuje u kulturnom životu;
 - b) da se koristi dostignućima nauke i njihovom primenom;
 - c) da uživa zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz svake naučne, književne ili umetničke proizvodnje čiji je on autor.
2. Mere koje države članice ovog pakta budu preduzele u cilju obezbeđenja punog korišćenja ovog prava moraju da obuhvataju mere koje su potrebne za obezbeđenje očuvanja, razvitka i širenja nauke i kulture.
3. Države članice ovog pakta se obavezuju da poštuju slobodu neophodnu za naučno istraživanje i stvaralačku delatnost.
4. Države članice ovog pakta priznaju koristi koje treba da budu rezultati jačanja i razvitka međunarodne saradnje i veza na polju nauke i kulture.

ČETVRTI DEO

Član 16.

1. Države članice ovog pakta obavezuju se da podnesu, prema odredbama ovog dela pakta, izveštaje o merama koje budu usvojile kao i o napretku postignutom u cilju obezbeđenja poštovanja prava priznatih u Paktu.
2.
 - a) Svi izveštaji se upućuju generalnom sekretaru Organizacije ujedinjenih nacija koji dostavlja njihovu kopiju ekonomskom i socijalnom savetu na razmatranje u skladu sa odredbama ovog pakta.
 - b) Generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija dostavlja isto tako specijalizovanim ustanovama kopiju izveštaja ili odgovarajuće delove izveštaja koje su uputile države članice ovog pakta koje su takođe članovi navedenih specijalizovanih ustanova ukoliko se ovi izveštaji ili delovi izveštaja odnose na pitanja u vezi sa nadležnostima ovih ustanova u skladu sa njihovim zakonodavnim aktima.

Član 17.

1. Države članice ovog pakta podnose svoje izveštaje po etapama, prema programu koji će izraditi Ekonomski i socijalni savet u roku od jedne godine računajući od dana stupanja na snagu ovog pakta, pošto bude konsultovao države članice i zainteresovane specijalizovane ustanove.
2. Izveštaji mogu da iznesu faktore i teškoće koje ometaju ove države da u potpunosti izvrše svoje obaveze predviđene u ovom paktu.
3. U slučaju da je država članica ovog pakta već uputila Organizaciji ujedinjenih nacija ili nekoj specijalizovanoj ustanovi obaveštenja po tom pitanju, neće biti potrebno da se umnožavaju obaveštenja i biće dovoljno pozvati se na ova obaveštenja.

Član 18.

Na osnovu odgovornosti koje su mu date Poveljom Ujedinjenih nacija po pitanju prava čoveka i osnovnih sloboda, Ekonomski i socijalni savet može da zaključi sporazume sa specijalizovanim ustanovama radi podnošenja izveštaja u vezi sa postignutim napretkom u pogledu poštovanja odredaba ovog pakta koji ulaze u okvir njihove delatnosti. Ovi izveštaji mogu da obuhvate podatke o odlukama i preporukama usvojenim od strane nadležnih organa specijalizovanih ustanova po pitanju sprovođenja ovih mera.

Član 19.

Ekonomski i socijalni savet može da vrati Komisiji za prava čoveka radi opšteg proučavanja i preporuke ili radi informacije, ako je potrebno, izveštaje po pitanju prava čoveka koje dostavljaju države shodno čl. 16. i 17. i izveštaje po pitanju prava čoveka koje dostavljaju specijalizovane ustanove prema članu 18. ovog pakta.

Član 20.

Države članice ovog pakta i zainteresovane Specijalizovane ustanove mogu da podnesu Ekonomskom i socijalnom savetu primedbe o svakoj preporuci opšteg karaktera učinjenoj shodno članu 19. ovog pakta ili o svakoj napomeni preporuke opšteg karaktera u izveštaju Komisije o pravima čoveka ili u svakom drugom dokumentu navedenom u tom izveštaju.

Član 21.

Ekonomski i socijalni savet može, s vremena na vreme, da podnese Generalnoj skupštini izveštaje koji sadrže preporuke opšteg karaktera i pregled obaveštenja koja su dobijena od država članica ovog pakta i specijalizovanih ustanova o preduzetim merama i postignutom napretku radi obezbeđenja opšteg poštovanja prava priznatih u ovom paktu.

Član 22.

Ekonomski i socijalni savet može da skrene pažnju ostalim organima Organizacije ujedinjenih nacija, njihovim pomoćnim organima i zainteresovanim specijalizovanim ustanovama koje se bave pružanjem tehničke pomoći, na svako pitanje koje je pokrenuto u izveštajima navedenim u ovom delu ovog pakta a koje može da pomogne ovim organima da se izjasne, svaki u oblasti svoje nadležnosti, o umesnosti međunarodnih mera koje mogu da doprinesu stvarnom i postupnom sprovođenju ovog pakta.

Član 23.

Države članice ovog pakta su saglasne da mere međunarodnog karaktera koje imaju za cilj da obezbede ostvarenje prava priznatih u ovom paktu obuhvataju naročito zaključivanje konvencija, usvajanje preporuka, davanje tehničke pomoći i organizovanje, zajedno sa zainteresovanim vladama, regionalnih i tehničkih sastanaka radi konsultovanja i proučavanja.

Član 24.

Nijedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti kao da narušava odredbe Povelje Ujedinjenih nacija i ustava specijalizovanih ustanova, koje određuju odgovornosti raznih organa Organizacije ujedinjenih nacija i specijalizovanih ustanova u pogledu pitanja koja su obrađena u ovom paktu.

Član 25.

Nijedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti kao da narušava pravo koje pripada svim narodima na puno i slobodno uživanje i korišćenje njihovih bogatstava i prirodnih izvora.

PETI DEO

Član 26.

1. Ovaj pakt otvoren je za potpisivanje svakoj državi članici Organizacije ujedinjenih nacija ili članu bilo koje specijalizovane ustanove, svakoj državi članici Statuta Međunarodnog suda pravde, kao i svakoj drugoj državi koju pozove Generalna skupština Ujedinjenih nacija da postane članica ovog pakta.
2. Ovaj pakt podleži ratifikovanju, a ratifikacioni instrumenti se deponuju kod generalnog sekretara Organizacije ujedinjenih nacija.
3. Ovaj pakt je otvoren za pristupanje svakoj državi pomenutoj u tački 1. ovog člana.

4. Pristupanje se vrši deponovanjem instrumenta o pristupanju kod generalnog sekretara Organizacije ujedinjenih nacija.

5. Generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija obaveštava sve države koje su potpisale ovaj pakt ili koje su mu pristupile o deponovanju svakog ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju.

Član 27.

1. Ovaj pakt stupa na snagu tri meseca posle dana deponovanja kod generalnog sekretara Organizacije ujedinjenih nacija trideset petog ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju.

2. Za svaku državu koja ratifikuje ovaj pakt ili mu pristupi posle deponovanja trideset petog ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju, ovaj pakt stupa na snagu tri meseca po deponovanju ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju od strane države.

Član 28.

Odredbe ovog pakta se primenjuju, bez ikakvog ograničenja i izuzetka, na sve ustavne jedinice federativnih država.

Član 29.

1. Svaka država članica ovog pakta može da predloži izmenu i dopunu i da izmenjen i dopunjen tekst deponuje kod generalnog sekretara Organizacije ujedinjenih nacija. Generalni sekretar dostavlja tada sve nacрте izmena i dopuna državamа članicama ovog pakta, tražeći da mu naznače da li žele da se sazove konferencija država članica radi razmatranja ovih nacрта i njihovih izglasavanja. Ako se najmanje jedna trećina država izjasni za ovo sazivanje, generalni sekretar saziva konferenciju pod okriljem Organizacije ujedinjenih nacija. Svaka izmena i dopuna koju usvoji većina država koje su prisutne i koje glasaju na konferenciji dostavlja se na usvajanje Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija.

2. Ove izmene i dopune stupaju na snagu kada ih odobri Generalna skupština Ujedinjenih nacija i prihvati, prema svojim ustavnim pravilima, dvotrećinska većina država članica ovog pakta.

3. Kada ove izmene i dopune stupe na snagu, obavezne su za države članice koje su ih usvojile, a ostale države članice ostaju vezane odredbama ovog pakta i svakom drugom dopunom i izmenom koja kasnije bude usvojena.

Član 30.

Nezavisno od saopštenja predviđenih u tački 5. člana 26. ovog pakta generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija obaveštava sve države pomenute u tački 1. tog člana:

- a) o potpisima stavljenim na ovaj pakt i ratifikacionim instrumentima i instrumentima o pristupanju deponovanim prema članu 26. ovog pakta;
- b) o datumu stupanja na snagu ovog pakta prema članu 27. i o datumu stupanja na snagu izmena i dopuna predviđenih u članu 29. ovog pakta.

Član 31.

1. Ovaj pakt, čiji su engleski, kineski, španski, francuski i ruski tekst podjednako verodostojni, deponuje se u arhivu Organizacije ujedinjenih nacija.
2. Generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija dostavlja overenu kopiju ovog pakta svim državama navedenim u članu 26. ovog pakta. U potvrdu čega, su niže potpisani, propisno ovlašćeni od svojih vlada, potpisali ovaj pakt, koji je otvoren za potpisivanje u Njujorku, devetnaestog decembra hiljadu devet stotina šezdeset šeste godine."